

KÖZMŰVELŐDÉS

Felelős szerkesztő: Wagner Sándor.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztári, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak (Papp György) küldendők.

Megjelenik minden vasárnap.

Az előfizetés díjai:

Egész évre	— — — — —	8 Kor.
Félévre	— — — — —	4
Negyedévre	— — — — —	2
— Hirdetések díjszabás szerint. —		

Biró Béla

(1839—1905).

„Alta ruit cedrus, silvae trepidate minores.“
Hatalmas cedrus dőlt ki . . . egyházmegyénk egyik oszlopá büszkesége zuhant a porba. Biró Béla meghalt!

Mosolyog a verőfényes tavasz, ékes virágok illata árasztja el a földet, csicseregő madárcáka vig dalától visszhangzik a hegy, völgy . . . s Erdély metropolisában gyász vert tanyát, bánatosan zúgnak az ősi szentegyház harangjai, gyászdalok bús akordjai tépdcsik a szíveket. Biró Béla még halt!

„Egy röpke szóban annyi fájdalom!“ S ez a fájdalom delejes áramként járja át az egész hazát, mindazokban, kik Biró Bélát ismerték, megilletődést keltve, a szívekből imát s a szemekből könnyeket fakasztva. És őt sokan ismerték.

Igazán nagy ember volt minden ízében s a szó legnemesebb értelmében. Széleskörű tudás párosult benne állandó munkássággal, állása méltóságának öntudata egyesült benne igazi papi alázatossággal s azt a gyönyörű képet, melyet az ő élete alkotott, ragyogó keretként vették körül azok az erények, melyek őt a köznapi embereken jóval felül emelték. Horatiussal ismételteljük:

„ . . . cui Pudor, et Justitiae soror
Incorrupta Fides, nudaque Veritas
Quando ullum invenient parem?“

Nagy volt mint tanferfiú, mint pap s mint hazafi. Olyan volt ő, mint az ó-kornak Dodonában és Delphiben felállított jósló helye, melynél tanácsot, vigaszt mindenki kaphatott. Bölcsességet sugárzott nemes homloka, bölcsességet hirdettek ajkai s a görög világnézet bölcs és derült felfogását hirdette és valószínűsítette meg egész élete. Tanítványai rajongással csüngtünk rajta, hiszen esze és szíve, tudása és jósa egészen a miénk vala. S a ki közel férhetett hozzá, bámulattal tekinthetett abba az aranybányába, melyből pazar kézzel szórta szét szikrázó szellemének és jósa szívének értékes kincseit. Az életnek nevelte

tanítványait, annak az életnek, a melynek titkát ő értette és fejtette meg a legjobban és legszebben s melynek az ő — a bölcs Sokrateshez méltó és hasonló halála oly felemelő és magasztos végét képezi. Igazán: qualis vita, mors est ita. Biró Bélában látom ezen közmondást igazolva. Most már hiszem.

Mint pap még nagyobb volt. A legönzettelenebb önfeláldozás, a legönmegtagadóbb béketűrés, a legkielgyűlöltetlenebb szívjóóság, a legernyedetlenebb munkásság és korrekt, tiszta papi élet jellemzik őt. Nem kereste a kegyet fenn, nem hajhászta a népszerűséget lenn. Nem állott ki a világ piacára farizeus módra hirdetni: hálát adok neked Uram, hogy nem vagyok, mint a többiek, . . . inkább akart jó pap lenni, mint annak mutatkozni. Lelki buzgalma valódi lelképásztori okossággal párosult, a melyet minden tetteben józan megfontolás és higgadtság vezetett. Tudott parancsolni, de szelid szemei ekkor is kértek; alázatos volt egész lénye, de sohasem képmutató; híveinek minden örömben és bánatában szívvel, lélekkel osztozott. Csakugyan jó híveinek hálás szívéből fakadtak ama forró könnyeseppek, melyekkel ravatalát és sírját öntözték és soká fog még áldott emléke a kolozsváriak kegyeletében élni.

Mint hazafi minden nemes eszmének és ügynek szóval, tettel egyaránt lelkes híve és munkása volt. Nincs szűkebb hazánban egyesület — legyen az tudományos, társadalmi vagy karitatív jellegű. — melynek Biró Béla ne lett volna szellemi és anyagi áldozatokkal buzgó támogatója. Egész életén át mindig tervelt, dolgozott, fáradozott a közügy érdekében.

És itt álljunk meg egy pillanatra s igaz hálától elteltel tegyük le Irdalmi Társulatunk koszorúját frissen hantolt sírjára. Hiszen Társulatunk Biró Bélában alkotóját, atyját siratja, lapunk pedig megteremtőjét és első szerkesztőjét gyászolja. Társulatunk és lapunk az ő nevéhez és dicső emlékéhez van fűzve!

Biró Béla életrajza.

Biró Béla az 1839. év május hó 20-án született az udvarhelyszéki Méréfalván. Középis-kolai tanulmányait az udvarhelyi gimnáziumban, a teológiai tanfolyamot pedig a budapesti egyetemen végezte. 1863-ban augusztus hó 9-én szentelték áldozópappá s már a következő hónapban az egyházmegye egyik leg-szebb, de legterhebb tisztjává s a püspöke: kinevezi a papnövelőintézet lelkiaty-jává s a helybeli irgalmas nővérek leányiskolájá-nak hitoktatójává. 1865-ben a papnevelő intéz-etben tanulmányi felügyelő s a püspöki lyceum-ban a filozofia tanára lesz.

A hatvanas évekbe esik az a nemes és egyházmegyének életében — mondhatnám — páratlanul álló szellemi verseny, mely a körponti papság kebléből kiindulva az egész egyházmegyé-ben élénk visszhangra talált. Veszely Károly en-nek az irodalmi munkálkodásnak a megterem-tője és lelke s buzgó munkatársai: Éltés Károly, Kovács Ferenc, Apostol Alajos és Imets Fülöp Jákó. Biró Béla is ekkor kezdi értékesíteni tudását. Ir a „Tanócai Lapok“-ba, az „Idők Tanúja“-ba és a „Korunk“-ba, nagybórra az erdélyi autonómiát, annak jogkörét és történe-tét fejtegető cikkeket. Nemsokára már önálló munkával lép föl. Az erdélyi róm. kath. státuszgyűlésről 1868. február 9—15-én a címe ennek a historiai és jogi tudással megírt kisebb terjedelmű műnek, melyet a sajtó nagy elismeréssel fogadott. 1867-ben Éltés Károlyval, kit méltán neveztek kortársai az egyházmegye eszének, megalapítja az „Egyházi és Is-kolai Hetilap“-ot, mely 1872-ig állott fenn. Ebben a lapban számtalan cikk jelent meg tollából, melyet igazán mesterileg tudott forgatni.

1870-ben gimnáziumunk igazgatójává ne-vezte ki nagynevű Fogarassy püspökünk; négy évvel rá a finvelő-intézet igazgatását is rá bizza. A tanügy- és nevelés terén kifejtett sok érdem elismerésül a szentszéki ülnöki kitüntetésben részesül. Kétségkívül nagy mun-kát kíván két intézetnek vezetése, de Biróra

néve a munka valósággal élvezet, gyönyör-volt. Ezen sokoldalú elfoglaltatás mellett tol-lát sem hagyja pihenni. 1874-ben megindítja az „Erdélyi Egyházmegyei Értesítő“ c. lapot, mely 1876-ig egyházmegyének hivatalos lapját képezte. Ekkor megszűnt ugyan, de csak azért, hogy annak a lapnak a romjaiból keljen ki egy új lap, új társulat, új szervezettel, új szellemmel. S ennek az eszmének is Biró volt a hirdetője és legelső és legnagyobb mun-kása.

1877-ben alakul meg az „Erdélyi Róm. Kath. Irodalmi Társulat“, melynek ala-kuló közgyűlésén Biró Béla elnököl. A társulat célja mindennemű irodalmi munkásság által a közművelődés és irodalom ügyét emelni, e célra az irói erőket egyesíteni és így időszaki folyó-iratok, nemkülönbön önálló munkák kiadásával az épületes és hasznos ismereteket terjeszteni. Fogarassy püspök melegen fogadta és pártolta a társulatot. A következő évben megindul a társulat hivatalos közlönye, a „Közművelő-dés“ is, melynek első felelős szerkesztője ugyan-csak Biró Béla. Nagy szellemi munkásság indul meg ekkor Erdélyben, de kiváltképen Gyulafe-hérvárt. Hiszen a dolog természete hozza magá-val, hogy valamennyi nemes cél diadalra jut-tatására alakult társulat első éveiben csupa tűz és lelkesedés. S hogy ez a tűz és lelkesedés nem volt szalmaláng, meg első mámor, hanem egy céltudatos és nagobbszabású irodalmi élet-nek méltó megindulása, ez első sorban és minde-nek felett Biró Belának az érdeme, ki az eszmék hódító hatalmával — gyűléseken, a lapban s a nagyközönség közt szerzett a társulatnak ügybuzgó tagokat, a lapnak pedig kiváló mun-katársakat.

Midőn 1882-ben Éltés Károly dr., a státus előadója, kolozsvári plebánosnak választottat, az ugyanazon évi november 21-én tartott státusz-gyűlés az előadói szerfelett sok képzettséget és munkásságot kívánó tisztre Biró Bélát emeli. A szerencés választást az egész egyházmegye örömmel és lelkesedéssel fogadta. Biró tehát Kolozsvárra költözött. Elhagyta a központot,

mely egészen a szívéhez nőtt vala. Városunk élénk sajnálattal búcsúzott el tőle, hiszen az összes közügyeknek egyik legagilisabb férfiat veszté el benne.

Birónak referensi éveit joggal nevezhetem élete aranykorszakának. Munkája kétségkívül szaporodott, de mintha izmai is megacélosodtak s ennek következtében munkaejeje is tetemesen növekedett volna. Igazán őt mindenben jellemző pontossággal — csaknem pedánsággal — végez-te el irodai munkáját, sőtáját, rendes szóra-kozásait. És Kolozsvárt mindenki egészen ön-kéntes tisztelettel adózott Biró Belának, midőn a fiatal vállakon nyugvó agg fővel, piros és állandóan mosolygó arcával, beszédes szemivel találkozott. Órákig el tudtam nézni ezt a győ-nyörü alakot, aki egyszerű székely családból származva olyan francia abbéra vagy püspökre emlékeztető fellépésével egyformán hódított úgy az utcán, mint pedig a szalonok sima parkett-jén vagy a nádfeleli kuryhóban egyaránt. De nem ezért nevezem referensi éveit élete arany-korának. Ott volt mellette legjobb barátja, igazi testvére, valósággal „dimidium animae“: Éltés Károly. Aki ismerte ezt a két férfút és szerencés lehetett közelökbön élni — áldom a Gondviselést, hogy nekem ez megadatott, — az a szó legnemesebb értelmében épült, tanult, fi-nomult mellettek. Egyházmegyének ügy tudomá-nyban, mint tisztas papi életben vezérférfiai, példányképei voltak. Éltésnek rengeteg tudása és tiszta naiv lelkülete, Birónak filozofáló fejte-getése és praktikus gondolkodása valósággal le-bilincselte a környezetet. És szerették egymást, mint ahogy szeretni csak lehet. Azt hiszem, mindketten mindennap imádkoztak egymásért a római költővel a jó Istenhez:

... precor,
Ut servas animae dimidium meae."

Ezért volt oly derült, oly boldog Biró. Élt-es mellett lehetett. S ez a barátság a siron túl is eltart, hiszen lelkök az égben ölelkezik, tes-tők pedig egymás mellett pihen a kolozsvári tem-etőben.

TÁRCA.

Vaszary Kolos.

Magyarország jelenlegi hercegprímása máj. 26-án töltötte be áldozó pappá való szentelése-nek ötvenedik esztendőjét.

Az egész magyar kath. egyház szívvel-lelek-vel ünnepli ezt a nevezetes évfordulót, csak maga a jubiliáns egyházfejedelem vonul félre minden ünnepeltétől, amire őt nemcsak gyenge egészségi állapota készítette, hanem köz-mondásos, tulságos szerénysége is.

Kitért az emberek tömjenezése elől, hogy elvonultan annál bensőbb, hálásabb érzülettel áldozzon Istenének, kinek köszöni bűnaitalan pá-lyafutásának minden érdemét, minden dicsősé-gét. Az első esztergomi érsek, Asztrik óta, Vaszary az ország első egyházi és közjogi méltóságában a hetvenhatodik. Közülök tizen-hét viselte a bibort.

Ismeretes dolog, hogy Vaszary közvetlen elődének halála alkalmával válságos egyházpoli-tikai kérdések voltak függőben és megoldatlan-úl. Csak természetesen találjuk, ha az egész magyar közvélemény lázasan találgatta az utó-dott s mintegy tizenkét jelölt neve került köz-forgalomba. A tizenkettidik éppen Vaszary, az akkori pannonhalmi főpátp. Kinevezése tet-hát nem kis meglepetést keltett. Érdekes a ki-nevezés története is.

Az országos közhangulat szerint Samassa József egri érseknek lehetett legtöbb kilátása a primási székre. A kormány is így gondolko-zott s ő felsége is elfogadta ezt a jelölést. Ám a római szentszék e tervhez nem ígerte hozzá-járulását.

Ekkor Csáky A. gróf 1891. okt. 7-re ma-gához kérte a pannonhalmi főpátpot fontos beszélgetésre. E beszélgetés alatt, Vaszarynak erős ellenkezése dacára, elődök a nehéz kérdés. A Finevezés okirata okt. 27-én már alá volt írva s a pannonhalmi főpátp. okt. 30-án diszes társaságban éppen nevenapját ünnepelte, midőn Szapáry gróf akkori miniszterelnök lakonikus távirata tudatta az ünneplőkkel az örvendtes eseményt, a mely a szives házigazdát érte.

A kinevezést mindenfelé, a meglepetés mel-lett, nagy meglepedéssel fogadták.

A magyar sajtó, egyes városok, megyék, különböző testületek, egyesületek, szóval az egész magyar közvélemény szerencés megol-dásnak tartotta a mintegy kilenc hónapon ke-resztül bizonytalanság elé néző érseki szék betöl-tését. A Pázmányok, Lippayak, Szellepesényiek, Eszterházyak, Simorok stb. helyét, az egykori szerény bencés szerzetes tanár foglalta el, akit életében ilyesféle vágyak bizonyára a legkevésbé nyugtalanítottak.

Szelid lelkelének megfelelő kijelentést is tett Bécsben történt felavatása után: „Semmit sem viszek magammal a kolostorból, csak egyet, csak egy szót, azt, amely a pannonhalmi ko-

lostor kapujára és szívem mélyébe van bevésve s ez a kis szó „Pax.“ Igen a pax, a béke szava az, amely a lelkes és az egyház óriási feladatát egész nagyságában magához foglalja, s a melyhez hű akarok maradni utolsó napom leáldozásáig.“

Ezt a programot vallja és tartja mai na-pig. Ezt a rövid programot bővebben kifej-tette az előtte tisztelő budapesti kath. kör kül-döttsége előtt. A historiai nevezetességi be-szédéből kivesszük ezt a részletet: „Jelenleg egyik téren sem (t. i. politikai és egyházi téren lehet különös privilegiumot, hanem a fenálló közjogi viszonyokhoz képest a cuique suumot igényelni és én nem is kérek egyebet egyházzam számára az államhatalomtól, a mellyel én a szívelyes és békés viszonyt helyreállítani, fen-tartani, nemcsak kívánatosnak, hanem egyhá-zam és hazám érdekében szükségesnek is tar-tom . . . Az államhatalomnak hű, odaadó, en-gedelmes alattvalója leszek, a meddig másik esküm engedi — az oltárig. Tudom, hogy ez oltárnál a más vallású honpolgárokkal hiteikke-lyeink különböző volta miatt nem sorakozhatunk, de fenmarad számunkra egy oltár, a haza oltá-ra, a hol együttesen áldozhatunk, egy tér, a szeretet tere, hol találkozhatunk és kezet fog-hatunk.“ Ez a kijelentés annál jelentősebb volt ekkor, mert az egyházpolitikai kérdések miatt meglehetősen feszültség uralkodott politikai és egyházi körökben egyaránt. Úgy, hogy a pri-más mindjárt széke elfoglalásakor a legnagyobb

Az isteni végzet Éltest 1890. elején magához szólta. Megrendült Bíró s a római költővel zokogva ismételhette:

„Multis ille bonis flebilis occidit,
Nulli flebilior, quam mihi . . .”

A kolozsvári egyházközség bizalma Bíró Bélát, ki időközben már t. kanonok lett, választja az áldásos emlékü Éltes utódjává. Bíró meghajlott a bizalom előtt s átvette a kolozsvári hívek lelki vezetését. A státus sajnálattal engedi el eddigi munkaköréből s az igazgatótanács 1890. április hó 14-én tartott gyűlésében a következő sorokat iktatja jegyzőkönyvébe: „Az igazgatótanács örömmel és egyszersmind fájdalommal veszi tudomásul a bejelentést. Az öröm az előléptetést illeti meg, mellyel Bíró Béla előadó Kolozsvár rom. kath. hitközségének bizalmából és püspök úr kegyességéből kitüntetve lett; a fájdalom a veszteséget, mely az erdélyi rom. kath. státust és annak igazgatótanácsát nevezettnek előadói székéből való távozásával éri. A távozóknak a kath. státus szolgálatában eltöltött 8 évi működése: kitüntetést és feltűnést egyaránt kerülő, minden körülmények között higgadt és tapintatos, sikereiben gazdag, szakadatlan buzgó tevékenység. Ez üdvös munkásságnak hálás elismerésül a jegyzőkönyvi köszönet közös lelkesedéssel megszavaztatik s állandó emlékezésül e sorokban megörökítettik. Kísérje a távozóit áldás és szerencse új magasztos hivatásában, melyre Isten szent kegyelme elszólította s fölszervén az erdélyi rom. kath. önkormányzat jelentőségét és feladatait, legyen annak az egyházi hierarchia magasabb poleán is őszinte, igaz támogatója.” Méltó szavak; méltók igazgatótanácsunkhoz, méltók Bíró Belához.

A kolozsvári plebánosi állás a legelső, de egyúttal a legnehezebb és legkényesebb egyházmegyéinkben. Ezen állás betöltésére — mint haddan a tudós Finaly írta — egyéb is kell, mint arra, hogy valaki jó és kedves pap lehessen. Nemesak, hogy a kolozsvári hitközség az erdélyrészi rom. kath. hitközségek közt a legnépesebb és legtekintélyesebb, hanem Kolozsvár

egyszersmind az ev. ref. és unitárius püspökségek székhelye is. Ide oly férfi kell, a ki e püspökökkel szemben is, mint anyaszentegyházunk képviselője, minden tekintetben megállja a helyét.

És Bíró Béla itt is férfinak bizonyult. Tíz-nyolc éven át gondoskodott a kolozsvári hívek lelki üdvéről, az Úr házaról s a kath. iskolázásról. Pásztori gondossága mindenre kiterjedt és nagybobszabású alkotások fűződnek a nevéhez. A plebánia restaurációja, az egyházközség palotáinak felépítése, a kath. iskolák rendezése mind tőle származik. Egek azonban csak a nagy faóriások; de hát az apró bokrokot, a szerény kislányokat, azta esendben és feltűnés nélkül folyt mindennapi kötelesség teljesítést, ki tudná elszámolni, ki tudná megmérni mennyi lelki erő árán történt még?!

A király 1892. február hó 14-én kelt legmagasabb iratával Bíró Béla plebánost, gyulafehérvári székesegyházi val. kanonokot, — mint tudjuk, a kolozsvári plebános káptalanunk valóságos tagja — és kerül. főesperest a Bold. Szűz Máriáról nevezett királyhegyi apátsággal tüntette ki. XIII. Leó pápa ő Szentsege is — püspök unok előterjesztésére — pápai prelatussá nevezte ki.

A sok elfoglaltatás közepette még mindig talált Bíró Béla időt és alkalmat, hogy irodalmilag is munkálkodjék. 1901-ben jelent meg tőle a következő munka: „Vallási harc az atya és fiú közt, beszély szent István és a székelly rabonbárok korából.” Egy évvel rá megírja a „Kongrua és Autonomia” c. művét, melyben azt fejtegeti komoly tudással és igaz szeretettel eltelve, hogy „ügy lenne üdvös ezen kérdéseket megoldani, hogy a papok és hívek közti azon régi jó szellem kezdjen tért foglalni, mely égi fénytől áradó faklya legyenezzen út felé, mely arra a révpártra vezetí törekvéseinket, hogy a magyar keresztény katolikusoknak ismét egy szíve és lelke legyen a szent hitben és hazaszeretben.” Így érzett, beszélt és cselekedett egész életén át Bíró Béla.

E hó 16-án körül egy alapos meghülés ágyba dönté az erős szervezetű férfit. És ő megérezte

a közelgő halál szárnyainak lebbenését; leszámolt az étellel s mint Krisztus hűséges szolgálója példás módon készült az örökkevalóság nagy és végzetes útjára. F. hó 20-án vette fel a haldoklók szentségét. Azután maga köré hivatta a helybeli papságot s tőlük könnyes szemmel vett búcsút. Körülbelül 10 percig tartó búcsúbeszédet intézett a könnyező papokhoz, kik elborult szívvel álltak a haldokló ágya mellett. Körülbelül ezeket mondta: Kedves paptársaim, életemnek két boldog perce volt. Az egyik ez-lyett 8 évvel, a mikor hasonló betegséggem súlyos leletan szenvedtem. A másik most van, mikor ugyanazon betegségben nagy elfoglaltságom, öregségem, részben talán vigyázatlanságom folytán e gyöngékedő állapotba jutottam. Boldognak mondom e perceket, mert a legvégőre elkészülve, készen állottam ama hosszú útra, melyet az Üdvözítő mutatott az ő mennybemene-telével. — Nagy és terhes küzdelmek jelzik életem nyomait. Erőm szerint mindenekben egyházam és magyar hazámért, híveimért éltem. Nem vagyok arra hivatva, hogy csak én legyek halhatatlan e földön. Azért sem rám, sem önök-re ne legyen meglepő, ha eljön az utolsó óra. Az öreg Simeon meglátván az Üdvözítőt, így szólt: Most boacsásd el Uram a te szolgál-dat békességben, mert látták szemeim az Üdvö-zítőt. Én így mondhatom: Most boacsásd el Uram a te szolgál-dat, hogy meglássák szemeim ott fenn az Üdvözítőt. Egyenkint és összesen kérem, bo-csásanak meg esetleges sértéseimért s emberi gyarlóságaimért. Adjon Isten önöknek lelkié-ri, egészségét, hogy nagyhorderejű lelkesül működé-sükben egy lelket se veszítsenek el azokból, kiket az Üdvözítő gondjukra bizott. Köszönöm, hogy meg-jelentek, Isten oltalmába ajánlom mindnyájukat.

Eccc quomodo moritur justus! Így hal meg egy jó pap! Istennek igazán végtelen nagy kegyelme egy ily szép és fölemelő halál.

Hétfőn — f. hó 22-én — este 8 óra után megkondult a főéri templom öreg hangja, Mihály. S az esti szellő szárnyain csakhamar tovaszállt a gyászos hír: meghalt Bíró Béla! Este 9 órára — írja az „Ellenzék” — már

egyházpolitikai izgalmban volt részes. Ebben a küzdelemben hangzatos jelszavának megfelelőleg nem a támadás, hanem a védekezés fegyvereit használta, miután előbb minden lépéséről a vatikánt értesítette s a püspököknek véleményét is kikérte. Az egyházpolitikai küzdelmeknek történeti emlékei azok a memorandumok, a melyeket a magyar püspöki kar a primás indítványára intézett a királyhoz, a kormányhoz, a pápához és Magyarországhoz.

Az egyházpolitika ezen kérdések körül forgott: 1. A vegyes házasságokból származó gyermekek vallási hovatartozása. — E tekintetben a püspöki kar azt óhajtotta, hogy az 1868. LIII. t. c. akként módosítsák, hogy a vegyes házasságból származó gyermekek vallásának meghatározása a szülőkre hagyassék. 2. A polgári anyakönyvek behozatalát, mint a polgári házasság előfutárját s mint egyébként is teljesen szükségtelet elítélit, tartván attól is, hogy sok gyermek fog keresztetlen maradni. 3. Az izraeliták recepciója. 4. A vallás szabad gyakorlata. 5. A polgári házasság. — A kormányhoz felterjesztett memorandumban mindenpontra megtette a maga észrevételét a püspöki kar, természetesen legsajátosabb ítéletet mondván a polgári házasságról, melyet aztán a primás 1894. május 4-én a főrendiházban tartott hatalmas beszédében ismételt a legmeggyőzőbb érvekkel kárhözottatott. Mindenesetre ennek a hatalmas beszédnek is tulajdonítható, hogy akko-

riban a főrendiház 21 szóval elvetette a javaslatot s nem fogadta el a részletes tárgyalás alapjait.

Június 21-én került a törvényjavaslat ismételtén a főrendiház elé, mely alkalommal 4 szótöbbséggel már elfogadták a részletes tárgyalásra.

Azt nem mondhatja senki, hogy a hercegprimás valami nagy politikus. Nem igen fordított a politika szövevényeivel — mindazonáltal nemzete történetének ismerete, egyháza iránt való lángoló lelkesedése még ezen válságos időben is képessé tették őt súlyos feladatának betöltésére.

Mint a békének igazi apostola, rendkívüli szelid lelkű, könyörületes, adakozó. Pedig bizony éppen adakozó hajlamát nem igen elégíthette ki éppen mint primás. Adósággal kellett kezdenie primási életét. És ez az adóság nem esekély volt: egy millió forint. Ennyivel kellett megváltania az elődétől hátrahagyott felszereléseket.

Haj pedig a hirre, hogy egy galamblelkű ember ült az esztergomi érseki székbe, hogy megindult a kérők hatalmas áradata. Egyesületek, tanítók, tanulók, írók, művészek, férfiak, asszonyok állandóan körülfogták a primási palotát. Hát bizony, hogy ennek az adakozó nemes szenvedélynek eleget tehessen a bitoros főpap — maga szerényen él, magát hagyja utójára.

Egészségi állapota talán szükségessé tenné a híresebb klimatikus és tengeri fürdők hasz-

nálatát, de ő megelégszik balatonparti kis tuszkulánomával, melyet még talán mint bencés tanár szerzett.

Az emberi természet bünös elvadultsága még az ilyen angyali lelkű ember élete ellen is felemelte gyilkoló kezét. Ismeretes, hogy 1893. ápr. 10-én Csölics Mihály szolgálatából elboacsátott primási pincemester azzal a szándékkal kért kihallgatást, hogyha kérését meg nem hallgatják, kioltja életét a főpapnak. A gyilkos merényletet Kohl Medárd primási titkár önfeláldozó bátorsága gátolta meg végzetessé válható eredményében.

Megemlékezésünk befejezésül érintsük röviden életét, mely állandó, esendes munkásságban telt el. 1832. február 12-én született Keszthelyen, Zalamegyében. Atyjának, aki szegény szücsmester volt, hatodik gyermeke vala. Szülővárosában a premonstréi gimnáziumában állandó eminens eredménnyel végezte el a gimn. hat osztályát, minek utánna a bencés rendbe lépett. Fölszentelése után mindjárt, mint a történelem tanára Komáromban működik, majd Pápára kerül (1856—1861). Itt kezdi meg irodalmi működését, szerkesztvén a kedves ifjusági művet, az Ifjusági Plutarch-ot. Pápáról Esztergomba került, s itt írta meg egykor nagy elterjedtségnek örvendett történelmi tankönyveit: Világtörténet-ét (3 k.) és Magyarország történetét. 1860—1885-ig igazgató Győrött. Ekkor írta meg Pannonhalma történetét, tanulmányát a várnai esatáról

mindenfelé szétvitte a gyászír a bús eseménynek történetét, az ősz egyházfő hitelen való kioldásának mindenütt mely é őszinte részvétellel fogadott híre. Nemesak a katolikus világ fogadta szomorúsággal, de mindenki, aki ebben a magasztos homlokú, hófehér fürtű, egyenes járású főpában meglátta nagy lelkét, észrevette Krisztusi szeretetét és becsülte nemes jellemét.

Temetése az egész város s a vidék legmélyebb részvéte mellett f. hó 25-én d. e. 10 órakor volt. A gyászmisét ngos Tamási A. preláus, kanonok úr, a temetési szertartást pedig ngos Pál István apát és referens úr végezte. Ott nyugszik már legjobb és leghívebb barátja Éltes Károly közvetlen szomszédságában. Az életben egyik voltak s a szeretet — mely az apostol szerint: erősebb, mint a halál — holtuk után is egyesítette őket!

Tacitus gyönyörű búcsúszavaival végzem ezen szerény megemlékezést, melyet az igaz hála és szeretet egyszerű, keresetlen szavaival irtam. „Ha a boldog lelkeknek van lakóhelyök, ha — a mint a bölcs férfiak hiszik — a halállal együtt nem semmisülnek meg a nagy lelkek, nyugodjál békecsélemben és emelj fel minket érneidnek szemléletére, a melyek felett sirnunk, jajgatunk nem szabad. Inkább esodálatunkkal, állandóan megújuló magasztalásunkkal s ha erők engedi, — követéssel akarunk téged tisztelni. Ez az igaz tisztelet nyilvánítása, ez a legbensőbb egyesülésnek szeretetéről tanuskodó bizonyítéka. Amit Benned szeretünk — manet, mansurumque est. ...”

R. i. p.!

Zlamál Agost.

Püspök urunk bérmautjából.

Az alesiki-kászoni esperesi kerület papsága a húsvéti ünnepek alkalmával egy örömhírt közölt a hívek sokaságával és ez ama főpásztori intézkedés kihirdetése volt, hogy Erdély püspökének 7 év előtt tett bérmakörútja május és június hónapok folyamán ezen esperesi kerületben ismétlődik. Öröm hír volt, mert

stb. Mint harmincéves tanár a Ferenc-József rend lovagkeresztjét kapta legfelsőbb kitüntetésül. Győri igazgatósága alatt nála vizgáztak József főherceg fiai: József Agost és László főhercegek. 1885-ben pannonhalmi főpápat. Sok templom, iskola, kulturális alkotás őrzí nevét. Jó ízlését és műérzékét díesírik a radai új és tihányi restaurált templomok; áldozatkészseget hirdeti a győri főgimnázium, a zalaapáti, a szentiványi kisdudóvó. Hat esztendő főpátsága alatt negyedszázados késelemeket tett jóvá s befektetéseivel fokozta a bencésrend birtokainak jövedelmezőségét.

Vaszary Kolos a legnyájasabb, a legfinomabb modorú főpá. Életmódja a lehető legegyszerűbb. Delelőtt egy pohárka tokaji piskótával, délben leves, sült és könnyű sütemény, este ugyanaz. Egészségi állapota mindezek ellenére elég kellemetlenséget okoz neki. Gyöngye szervezetét a legkisebb híles is megtámadja. Ezért még kánikulában is magával hordja a melegítőket akár kocsin, akár vasúton s szobáiban szokatlan hőség szokott lenni.

Údvartartása feltűnően szerény.

Elődjének alkalmazottait egytől egyig elbocsátotta. A francia szakácsok helyét egy balatonvidéki szakácsnő foglalta el.

Szereti a csöndes visszavonult életet, habár az emberek társaságát nem kerüli. Rendszeren reggel 7 órakor kel s öltözködése után miészni megy.

mindenki vár valamit a főpásztori látogatástól. Nehogy azt gondolják azonban Erdély ifjú korú, de nagy, valóban nagy püspökének rágalmozói, hogy e várakozás a hívők részéről csakis anyagi dolgokra vonatkozik. A mint régebb is történt, bizonyára ilyenmü kérések is intézettek el, hiszen melyik főpásztor nem a szegény megyék, iskolák és emberek felségítésére költi a sokszor felhánt tetemes jövedelmét? De sokkal fenségesebb, sokkal nagyobb jelentése van egy ilyen főpásztori körútnak. Az az anyagi kérdés nem hozná lázba, lelkesültségbe a hívők sokaságát, csak az érdekeltet. De a csiki népnél még a régi, csak néhol újabban rontani kezdett hit-egység, valódi meggyőződés és még általánoságban kimondható valódi, benső vallásosság, mit többnyire és kizárólag a saját gyermekei a székely papság, tartott és tart ma is fenn, ilyen alkalmakkor meglátszik, magasan lánzol, lelkesedésben tör ki, úgy, hogy szeretettel, rajongással veszi körül és kíséri főpásztorát, hallgatja az apostolt, engedelmeskedik figyelmeztetéseinek, felhívásainak és parancsainak. Nem a szórakozást, az ünnepséget keresi, hanem hallgatja az apostolt. Ez teszi kegyes főpásztorunk bérmautját valóságos diadalúttá. Igaz ugyan, hogy egyszerűségünk, néhol szegénységünk miatt nem tudjuk azt a fényt, pompát templomainkban és lakásainkban utánozni, mit a városok és vármegyék kifejtnek, de hogy az apostol nem ezt keresi és várja, az nyílt dolog, hiszen ő ismeri helyzetünket, és a megigazulást, a hitben való megerősödést keresők száma, buzzalma, — mert csak ezt keresi, — őt kielégíti. E nemes egyszerűségben kezdődik a körút.

Május hó 16-án Kászon községeiben nagy mozgás van. Kocsikon, szekereken, lóháton és gyalog igyekszik az emberek sokasága Csik és Háromszék határához, hol a csinos diszkapú körül a zöldben kellemes társalgással várják az érkező püspököt. Feltűnik a Háromszék felől jövő díszes négyes fogat a bándérium porfellege mögött, és néhány perenyi izgalom után viharzó éljen fogadja a megérkezett főpászort. Ekkor Bartalis Agoston alesiki főszolgabíró üd-

Reggelizés után kikooszik, mely alkalommal a nyomorgók reája várakozó serege alaposan kifosztogatja zsebeit a vadonat új veretű pénzdarabokból. Kedden és csütörtökön tartja általános kihallgatásait. Egy órakor van az ebéd melyet a bíboros egymagában költ el.

Sorainkat egyik életrajziójának szavaival végezzük: Valságos időkben, békebontó visszavonások, elmérgesített félreértések, elkeseredett viszályok és szenvedélyes felekezeti harcok fegyverzörgése fogadta Vaszary Kolost, mikor legmagasabb magyar egyházi méltóságát elfogadta. A szelid lelkű, a nyájas szavú és majdnem az anyai szív gyöngédségig érzelmes főpá azonban ismeri már a harcot, melyet ifjúságában az étellel folytatott s nem egyszerű nézett szembe a halállal, mikor járványos betegeit hősie elszántsággal vizsagtalta.

Edzett lelkiéro lakozik roskatag testében s nagy bölcsesség nyilatkozik egyszerűségében. Jelszava: Béke, nem cifraaság, hanem program, melyet mindenképpen beváltani törekedett. Nem a korszellem s a felekezetek ellen harcol, de vallása igazait védi. A hazafi s a történetíró sugalmazza a primást.

Az alkotmányos Magyarország első törvényesen kinevezett hercegprimása Isten kegyelméből, oldja meg élete feladatát teljesen!

völzi szép és megható szavakkal. Az alispán úr bizonyára a főispán teendőkkel volt elfoglalva. Az üdvözlét rövid tartalma, hogy a politikai hatóság, illetve közigazgatás hódolatát, tiszteletét tolmácsolja ő, úgymond, és örömet fejezi ki affelett, hogy ezen apostoli körút nagy befolyással van arra, hogy a nép ősi hitében, jámborságában nemesak megmarad, de megerősödik, és ez az anyagiakban is igen nagy hasznára van, hiszen a hívő, erkölcsös nép jözan és soha el nem koresosul. Isten segédelmét kívánja a terhes fáradság, körúthoz, mert tudja, hogy a szorongatott hazs felvirágoztatására annak nagy befolyása van. A világi és egyházi hatóságok szükséges és sikeres együttműködésére, egyetértésére hívja fel a figyelmet s köszöni meg a szép üdvözlötletet a főpászort, oly édes szavakkal, mik könyvet esultak sokak szemébe. Ezután az alesiki sok szer hívő és papság nevében Hosszú Ferenc főesperes üdvözlí, felkérve, hogy e jó nép lelki és anyagi boldogságának felépítésében, annak terhes mukájában tanításával, tanácsaival, bölcs intézkedéseivel rajtunk segíteni kegyeskedjek. Az apostolnak mindenkihez van szava; ezen üdvözlötlet is megköszönve, hozzánk papokhoz különösen vigasztaló, bátorító szavakat intézve, hogy a Mindenható, ki e nehéz munkára meghívott, irgalmas is lesz, és erőt, segédelmet is ad arra, ismét viharos éljen tör ki, mely mellett a hosszú kocsisor elén a főszolgabíróval megindult Kászon-Jakabfalva felé.

A továbbiakat részleteiben leírni szükség-tellenek látom. A halottakért végzett imádság nagyon jó bevezető rész a főpásztori működéshez. A népet meghatja, jól esik neki, hogy elhunyt szeretteiért imádkoznak, és a halál gondolata a bűnbánat érzelmét kelti fel lelkében. Így történik meg, hogy a bevezető sz. beszéd után, mit a Méltóságos Püspök Úr, nagy közvetlenséggel a nép élete alapján, nagy leereszkedéssel, finom egyszerűséggel de kenetességűl és apostoli buzzalomtól és bölcseségtől áthatva, megvilágosítva tartott, a gyónók száma egyre szaporodik. Vacsora előtt a templomot és plebániát vizsagta meg. Másnap kora reggel gyónatni kezd és még beharangozás után is gyónat. Azután következett sz. mise, sz. beszéd, a bérmálás kiosztása, és a pápai áldásadás. A sz. ténykedések ezen hosszú és fárastó munkája után, tisztelegéseket és ha van, küldöttségeket, vagy kérvényezőket fogad Ó Méltósága. Nagyszerű jelenet volt, mikor a hódoló egyháztanácsot és előljáráságot nyíltan kérdezi: „megvannak-e papjukkal elégedve?” Az egyhangú, kedvező felelet után patronatusi kötelességeik teljesítésére inti őket. Az izletes ebéd után 2 órakor már az iskolás gyermekek között van. Gyönyörködik a gyermekek feleleteiben és örömmel jutalmazza őket dicsérettel és sz. képekkel.

Innen az iskolától indul nagy sokaság között d. u. 4 órakor Nagykászonba. E diadalútnan ismét két üdvözlét hangzik el. Jakabfalva határán a gör. kath. lelkész, Impér diszkapujánál András Lajos nagybirtokos a három diszkapujánál nevében hozzák és teszik le hódolatuk, tisztele-

tük adóját szép, üdvözlő beszédekben. A diszkaputól a lelkesült népek áradata, nemzetiség és vallás különbség nélkül kíséri a templomig, hol a helyi lelkes üdvözlő. Nagykászonnak négy-águ kérése van, úgy mond, Meltóságodhoz. E kérés egyik ága: tanítsa meg a gazdagokat, hogy a földi kincs semmit sem ér, ne ragaszkodjanak tehát ahhoz, hanem gyakorolják azzal az irgalmassággal. Tanítsa meg a szegényeket krisztusi türelemre, az ifjakat tisztaságra, az öregeket hogy becsületesen haljanak meg. Végül e négy ág egyé alakulva, e kérésé változik: a szentséges Atya szavai szerint: mindeneket újítson meg Krisztusban Ő Meltósága Nagykászonban. A kulcsok szokásos átadása és visszaadása után, mikor is reményét fejezte ki Ő Meltósága, hogy a helyzetébe magát beletaláló ifjú lelkesül, kit ők választottak, meg is vannak elégedve, a tegnapi program ismétlődik, azon különbséggel, hogy a mennyivel több a nép, annál nagyobb szabású, több fáradságot igénylő, mert kiűn a temetőben tartotta, és ékebben szóló sz. beszédek tart. Ő Meltósága.

Ime a valódi diadalút, akár a lelkiekben való dolgokra, akár természet szerint értjük azt. Egyéni tapasztalataimat, érzelmeimet elhallgatom, semmiségem tudatában, de bámulom a kitartást, a fáradhatatlan munkaképességet, a sokoldalu bölcsességet, a mindenkihez való kegyes leereszkedést. Mindezek pedig azt bizonyítják, hogy Erdély főpásztora azok között, kiket a Szentlélek Isten helyezett az anyaszentegyház kormányzására, előkelő helyen áll; és hogy a nép egy valódi apostolt kísér és hallgat. Imádkozunk is azért, hogy e hosszú fáradságos úton az Isten ereje kísérje és segítse.

P.

Nagy-Kászonból Kászonújfaluba vette útját a főpásztor. Itt már napokkal ezelőtt lázas szívséggel ékesítik a diszkaput, zöld ágakkal borítják be az átvonuló főpásztor útját; az arcon öröm sugárzik, midőn május 19-én d. u. megérkezett a szeretett főpásztor.

Az ifjúságból összehozott díszes bandérium fogadja s lelkes éljenzés után előlovagolva jelzik a diszkapunál összesereglett nagy népsokaságnak, hogy ime itt van, megérkezett a jó Atya, akit a diszkapunál Csoboth István tanító a nála megszokott és ismert lelkes szavakkal üdvözölt. Kitérő éljenzés közt vonult be a főpásztor a templomba, melynek ajtajánál Bartha Ferenc helybeli plebános a hívő nép nevében köszöntötte. A főpásztor mindkét üdvözlőre atyai leereszkedő szeretettel válaszolt.

A szokásos orációk elvégzése után, a meg holtakért imádkozott a főpásztor, melynek kezdetén és végén igen szép beszéddel örvendeztette meg hibeit, kérvén u. i. a jó újfali népet: imádkozzanak minden püspökért és papokért, akik előtte itt bérmáltak és lelkipásztoraik valának; imádkozzanak a hívek az ő elhalt kedveseik lelkéért, akik talán még a purgatorium tüzeiben várják a megszabadulás boldog óráját.

A májusi vecsernye elvégzése után késő estig győntattott a jelenlevő ker. papság és püspök urunk kísérő papjaival.

Másnap kora reggel özőnlött a nép ünnepi díszben a templom felé, hogy szemtanúja és részese legyen a bérmálás magasztos szertartásának és áldásának, mely alkalommal mintegy 340 gyermeknek és felnőttnek adta fel püspök urunk a bérmálás szentségét.

A bérmálás után pápai áldásban részesítette a jelenlevő buzgó hívősokaságot. Minden alkalommal az ő főpásztori, szívhez szóló lelkes tanításával intette hibeit az ő kötelességének teljesítésére, a békesség ápolására, a szülők, a

gyermek, az előjárók stb. egymás iránti kölcsönös szeretetére, a hit ápolására és megtartására, de különösen a hittvallás iskolák megőrzésére.

D. u. az iskolákat látogatta meg a főpásztor, a hol a tapasztaltak nagyon megörvendeztették főpásztori szívét és megelégedését nyilvánította.

A fáradhatatlan főpásztor papjaival együtt újra győntató székbe ült s folytatta szent János szeretettel munkáját, de csak azért, hogy másnap ismét elől kezdje megelőző napi programját. 8 órakor csendes szent misét celebrált, melynek végével még több hívőnek szolgáltatta ki a bérmálás szentségét.

A templomi szent nyekedések után beteget látogatót, megbérmálta s atyai szívének meleg részvételével vigasztalta őket; azután főpásztori magas látogatásával tüntette ki az Újfalussy családot, a nyugalmazott plebánost és tanítókat, azon nemes intencióval: mennyire szereti ő a hittvallásos iskolák vezetőit és fejlesztőit; megmutassa nekik, hogy a jövő buzgó, vallásos, hazafias nemzedék nem a titkos aknamunka születte dús jövedelem, hanem a hangyaszorgalom, a békés türelem s az ő főpásztori gondosságától függ, aki lassan-lassan mindenkinek megszerzi, amire szüksége lesz. Még a kásonjakabfalvi Helley-családot tüntette ki főpásztori látogatásával.

A főpásztor urat K.-újfalvi időzése alatt az iskolás gyermekek és Mária társulati tagok az esti órákban szép szerenaddal tisztelték meg, a midőn Csoboth tanító üdvözölte szeretett jó atyját az ünneplők nevében; melyre a főpásztor kegyes atyai szeretettel válaszolt s köszönte meg a szíves figyelmet, buzditván egyúttal őket a Bold. Szűz Mária erényeinek követésére.

A mily nagy volt azonban örömük a k.-újfalviaknak akkor, amidőn az Úr nevében jövő főpásztor fogadták, oly nagy volt szomorúságuk május 21-én d. u., midőn a jó Atya őket elhagyta, hogy Közmáson folytassa áldásos atyai működését. Hosszú kocsió kísért a Nyerges tetőig, s ott azon imaszerű óhajással váltak el a főpásztortól, hogy az Isteni gondviselés, minél hamarab hozza vissza K.-újfaluba.

H I R E K.

— Az országos katolikus tanügyi tanács főmagasságú és főtisztelendő Vasary Kolos bíboros hercegrímás aranymiséje alkalmából a Szent-István-Társulat nagytermében május hó 27-én, délelőtt 10 órakor diszközgyűlést tartott a következő tárgysorozattal: D. e. 9 órakor ünnepélyes hálaadó szemtise Jézus szent Szive templomában. D. e. 10 órakor diszközgyűlés: 1. Szózat; alkalmi üdvözlő-ének. 2. Elnöki megnyitót mondott dr. Jordán Károly apát, egyházi elnök. 3. Alkalmi beszéd; tartotta Guzsvenitz Vilmos, közpöntézetű igazgató. 4. Az Országos Kath. Magyar Iskolaegyesület alapszabálytervezetének végleges elfogadása, az egyesület megalakításának elhatározása. 5. Indítvány egy tanítóóra elhelyezése tárgyában a Kath. Tanítók Országos Bizottságának árvaház alapja terhére. 6. Hímnusz. D. u. 5 órakor az Országos Katolikus Magyar Iskolaegyesület alakuló közgyűlése a Szent-István-Társulat dísztermében.

— **Értekezlet a szülőkkel.** Említettük mult számunkban, hogy a gyulafehérvári r. k. főgimn. tanártestülete más intézetek tanártestületeihez hasonlóan kísérletet szándékozott tenni a tanuló ifjúság szüleinek arra nézve, hogy egyes iskolai dolgokat közösen beszéljenek meg.

Ez az első kísérlet nálunk mult vasárnap

délután volt meg s örömmel konstatáljuk, hogy a kísérlet fényesen sikerült, mert a szülők igazán meglepő nagy érdeklődést mutattak. Zsufalásig töltötték meg a papák és mamák a városi tanácsház nagy termét s a felvetett kérdéseket állandó figyelemmel kísérték, majd pedig alaposan hozzá is szözltek.

Pál Antal főgimn. igazgató tartalmas szép beszéddel nyitotta meg az értekezletet. Azt fejtette ki, hogy az ilyen értekezleteknek az a célja, hogy a család és iskola munkája kölcsönös, egymást támogató legyen. Kérte a szülőket, mondják el nyíltan és őszintén, mit tegyen az iskola, hogy az ő drága kincsüket jól kicsiszolhassa, ismertessék meg azoknak jó és rossz oldalait, tájrák fel személyes tapasztalataikat és adják elő tanítási és nevelési elveiket, nézeteiket, hogy így a szülő és tanár kölcsönösen megismerve egymást a legnemesebb célt, a jövő nemzedék kiképzéséért azonos szemellenben munkálkodhassék. Majd felszözlötte Kárpiss János főgimn. tanárt, hogy a kitűzött kérdések felől tájékoztassa az összegyűlteket.

Kárpiss tanár, habár mindenképpen rövid akart lenni s csak a legszükségesebb dolgokra terjeszkedett ki, mégis valóságos komoly, nagy tanulmányra valló fejtegetést terjesztett elő arról a kérdésről, hogy „mivel foglalkoztassuk a tanulókat a nyári szünet alatt?”

Kifejti, hogy egészségi, tanulmányi és társadalmi okok szölnak a nagy szünetidő szükségessége mellett, ezeknek megfelelőleg tehát testi, szellemi és erkölcsi nevelésben, foglalkoztatásban kell részesülniök fiainknak a nagy szünet alatt. Tételének ezt a hármast ágát külföldi pedagógusok tapasztalati megfigyeléseivel s a saját észrevételeivel olyan élénk világításba helyezte, hogy a jelenlevő szülők már teljesen tisztában lehetek az anyaggal. Meg is indult hamarosan a vita, melyet Rejőd József ügyvéd vezetett be, előzetesen a szülők nevében köszönetet mondván a tanártestületnek, hogy alkalmat adott a szülőknek is az iskola munkájában való részvételre.

A tanulókat ő a nyári szünet alatt is tanári felügyelet alatt szeretné foglalkoztatni. Nagy súlyt fektet az énekre, zenére és a katonai gyakorlatokra.

Ezután Deutsch Mór dr. orvos, majd Mayer Ödön dr. ügyvéd szölnak a kérdéshez. Mayer hangsúlyozza, hogy korán volna ezen első értekezleten határozatokat hozni. A szülők megelégedhetnek egyelőre avval, ha tovább a gondolkodásra és elmélkedésre alapot és útmutatást kapnak. Rass Károlytanárhozzászólása az előadó összefoglalása után ugyancsak Kárpiss János tanár kifejti a csupán délelőtti és a dél előtti és délutánra megosztott tanításnak az orvosok és a pedagógusok által eddig szóba hozott előnyeit és hátrányait. — Az előadó minden körülményre kiterjeszkedve, a csupán délelőtti tanítás mellett tör pálcát.

A szülők is általában a *délelőtti egyfolytában való* tanítást találták célszerűbbnek.

Az értekezletnek rövid ismertetéséből is meggyőződhetik mindenki, hogy az első kísérlet szépen sikerült, s jó eredményei el nem maradhatnak.

— **Iskolai ünnep.** A székelyudvarhelyi r. kath. főgimnázium a „Szeptőlten fogantatás” hitágazata kihirdetésének 50-ik évfordulója emlékére június hó 4-ikén a főgimnázium nagytermében iskolai ünnepélyt rendez, a következő műsorral: Reggel 9 órakor szemtise a plebánia-templomban. Ezután a gimnáziumban: 1. „Ave Mária.” Zarandokok kara; énekl a ifjúság vegyeskara. 2. Immaculata. Szemlért Ferencről; Szavalja György Dénes VIII. o. tanuló.

3. Ünnepi beszéd; mondja Kovács János tanár, 4. Boldogasszony Anyánk! Tárkányi Bélától; Szavalja Orbán Dénes VIII. o. t. 5. Ave Mária. Hegedűnégys; játszik Beke Dénes, Lázár László, Miskolczy László és Varga Zoltán főgimn. tanulók. 6. Szűz Mária ünnepén. Ista Bán Aladár; szavalja Sándor Gerő II. o. t. 7. Áldva zeng... Hoffmantól; éneklí az ifjúság vegyeskora.

— **Orgona megáldás** volt f. hó 16-án a szokásos búcsu keretében Farkaslakán. Az ünnepi funkciót a kerületi papság segítségével Jung Cseke Lajos apát, a szt. beszédet Kiss András plebános végezte. Az új orgona szép hangjánál ajtatosan szállt vissza a gondolat 25 évvel, amikor Tamási Áron prelátus-kanonok, e község szülötte s nagy jövője, első sztmiséjét e napon s templomban mutatta be. Azért nem eszaldkozunk, hogy a búcsuebéd is ünnepies formát öltött s az édes emlékezés és megtisztelő elismerés színhelyévé lett, amelynek zászlaját Jung-Cseke apát hajtja meg a helybeli plebános azon példás működése előtt, amellyel e községben nemcsak a lelkek birodalmát alakította és építette újjá, hanem az egyházi épületeket is mintegy a porból hívta elő, oly fenyesen, hogy a régi állapotoknak csak emléke sem található, miért is az új orgonát csak koronának tekinti. Helybeli plebános Tamási Áron prel. kanonok elévülhetlen érdemeiről és jótéményeiről emlékszik meg, melyeket szülőfaluja érdekében tett; ezekért most is hálás köszönetet s első szent miséjének 25-ik évfordulója alkalmából pedig öszinte üdvözlétet sürgönyözlet öhajította kifejezni, mit a társaság osztatlan lelkesedéssel és örömmel tett magáévé. Szép és elmés beszéddel emelték az ünnepi hangulatot Sebestyén Mózes alesperes és Török Ferenc országgyűlési képviselő.

— **Az alsófehérmegyei állami tanítók** f. hó 15-én tartották városunkban tavaszi gyűlésüket. A megyéből majdnem az összes tanítók megjelentek s rajtuk kívül számos barátja a tanítás ügyének. D. e. 8—9-ig a helybeli tanítók tartottak oktatást az egyes osztályokban. A vidéki kollégák meggyőződhetnek, hogy a gyefehérvári tanítók alaposan és sikerrel oldják meg feladatukat. A tulajdonképi gyűlést Balla István helybeli el. isk. igazgató, egyesületi elnök nyitotta meg szellemesen és figyelmet lekötően szólván a tanító akaratáról. Majd üdvözölte az újonan kinevezett s a gyűlésen megjelent új tanfelügyelőt Nehéz Józsefet. Ezután Kun Henrik emlékeztet meg Hecks Ignác elhunyt tanítóról. — Ujházyné Heiszler K. tanítónő a női kézimunkáról olvasott fel. A felolvasás élénk vitát provokált a jelenlevő tanítónők között, a gyűlés pedig teljes elismeréssel fejezte ki a szakavatott felolvasónak. Takács István az új népiskolai törvényjavaslatot ismertette, amint észrevettük, teljesen helyeselve a kormány tervezetét. A sürű közbeszólások is mutatták, hogy bizon igen sokan — és nagyon helyesen — nem értenek egyet sok mindenben az előadóval. Öt perc szünet után Wagner Sándor főgimn. tanár, lapunk felelős szerkesztője tartott előadást „Módszertani kérdések a magyarnyelv tanítása köréből” e. tételről. Helyzetünk nem engedi, hogy az előadásról bővebben szóljunk, csak azt említjük meg, hogy általános tetszést keltett s a gyűlés határozatilag kimondotta, hogy az előadást kinyomtatja és az összes egyleti tagoknak megküldi, az előadónak pedig jegyzőkönyvi köszönetet szavaz.

Kéblí ügyek elintézése után kedélyes lakomára gyűltek össze a jó és eredményes munkát végzett pedagógusok.

— **Az Erdélyi róm. kath. tanítóegyesületek szövetségének** választmánya f. évi május 20-án gyűlést tartott. A gyűlésen részt vettek: Imets F. Jakó elnök, Péter János dr. alelnök, Ávéd Jakó, Balás Endre dr., Kóródy Péter dr., és Szász Károly jegyző.

A választmány a mult választm. gyűlésen hozott intézkedések fogantatásáról szóló jelentést tudomásul vette. Azután tárgyalás alá került a nyári gyűlés idejének és tárgysorozatának megállapítása.

A nyári közgyűlés most is Csíksomlyón fog megtartatni július hó 11-én, mely napon esti 6 órakor kezdődnek a tanítók részére tartatni szokott lelki gyakorlatok is.

Az egyes egyesületek kijelölése alapján a következő tanítók fognak előadást tartani: Péter Károly Szentegyház-as-oláhfalvi tanító a „Mifele eszközökkel küzdhet az alkoholizmus ellen?” című tételről. Füstös Sándor csíkszentgyörgyi tanító „Mennyiben folyhat be a tanító községe anyagi helyzetének javítására?” című tételről. Gál Ambrus korondi tanító „A tanítók helyzetéről” című tételről és Gyursovetz Károly úlkei tanító „Az irás s olvasás tanítás módjának legújabb állása kritikai megvilágításban” című tételről.

A választmány által kitűzött tételek közül háromra egyetlen tagtárs nem jelentkezett. Új tételt csak az udvarhelyi egyesület javasolt. „A tanítók helyzetéről” című, mely fel is vététt a tárgysorozatba. Azon tisztelt tagtársak, kik ajánlkoztak ugyan egyes tételek előadására, de ez idő szerint igénybe nem vethettek, felkéretnek a kérdések kidolgozására, hogy annál alaposabban hozzászólhassanak a tárgyhoz.

Elhatároztatott az összes egyesületek megkeresése arra nézve, hogy az egyes egyesületek tagjainak számát névszerint közöljék az elnökséggel.

A részletes tárgysorozatot tartalmazó meghívó kellő időben meg fog küldetni a tagoknak.

A gyűlés tartása be fog jelenteni püspök úr ő méltóságának s ugyanakkor az elnökség a főpásztor magas pártfogását is ki fogja kérni.

Sz. K.

— **Tanítógyűlések.** A kászona-alszíki tanítói járáskör máj. 8-án tartotta Csikesatószegei rendes tavaszi gyűlést, melyet „Veni Sancte” előzött meg. Gyakorlati tanítást tartott Tódor István a számtanból (V—VI. o.) a kamatszámításból. Bara Gyula az I. osztban a magán-és mássalhangzók megkülömböztetésével foglalkozott. A gyűlés mindkét tanítást sikerültnak mondta ki. Tódor István elnöki megnyitójában a nevelő büntetéséről nagy szakavatottsággal beszélt, Szabó István alkohol-ellenes felolvasást tartott, Kászónai János a Kersch-fele „Sursum corda” e. énekes könyvet ismertette. Az Erd. r. k. Tanítóegyesületek Szövetsége elnökségének átiratára Szabó István vállalkozott ezen tétel kidolgozására: „Mifele eszközökkel küzdhet a tanítás az alkoholizmus ellen?”

A nagy érdeklődés mellett lefolyt tartalmas gyűlés d. u. 1 órakor ért véget.

A küüllői esperesi kerület róm. kath. tanítók egyesülete tavaszi vándorközgyűlését Székely-Szálláson, (Udvarhely m.) május hó 16-án tartotta meg Veres Lajos esperes plebános elnöke mellett. Veni Sancte-val egybekötött szt. mise-áldozat bemutatása után a szép számmal megjelent tagok a róm. kath. iskolába vonultak, hol az egybegyűjtött V—VI. oszt. tanulókkal Fancsali Áron helybeli kántortanító az égitestekről, a III. oszt. növendékekkel pedig Hadnagy Dénes borsói kántortanító foglalkozott, tanítva a nyelvtanból a melléknévet. A lefolyt mintatanítások után azoknak bírál-

lása következett, melyek élénk eszmecsere-között folytak le. Elnökő esperes-plebános ezután elnöki megnyitót beszédet tartott, melynek magvas szavai a jelenlevők figyelmét mélyen lekötötték. Különösen hangsúlyozva volt abban az, hogy mily szükséges a tanítóknak az egyesülés, mert közös munkálkodással oly célokat közelíthetünk meg, melyek külön-külön elérhetőek sohasem volnának. Együttal arra kérte az egyesület tagjait, hogy mindnyájan vegyék ki részüket az egyesületben folyó munkálkodásból, a mennyire azt minden egyesületi tag teheti. Haubelt Nándor szőkefalvi kántortanító a vidékben szokásban levő kántori működésről és egyházi énekről és zenéről tartott felolvasást. Ezen felolvasás körében kiterjeszkedett röviden a tanítói fizetés rendezésére is; nézete szerint ezen kérdés úgy lenne helyesen és méltányosan megoldva, ha az összeesatolt kántortanítói fizetés különválasztódnék és a tanítói fizetés emelődnék fel a törvényben kimondandó minimumra, a fennmaradó kántori fizetéssel jutalmazódnék meg a kántortanító egyházi működéséért. A kath. tanítók segélyalapja vezetésétől jött felhívás tárgyalatvan, határozatképen kimondatott, hogy az egyesület mint eddig, úgy ezután is tehetőséghez képest mindig támogatni fogja az alapot, hogy a maga elé tűzött nemes és magasatos feladatainak minél inkább eleget tehessen. Ezután az erdélyi kántori alapról folyt élénk eszmecsere, határozat azonban ez alkalommal nem hozatott. Az erdélyi róm. kath. tanító egyesületek szövetségének irata tárgyalatvan, a közgyűlésen való megjelenésre Sándor Imre szentdemeteri kántortanító kéretett fel.

A maroskerületi róm. kath. tanítóegyesület május hó 15-én tartotta tavaszi vándorgyűlést Hódoson.

A gyűlést megelőzőleg, a melyen a kerület papságán és tanítóágán kívül Deák Lajos királyi tanácsos, tanfelügyelő is részt vett, gyászszentmise volt Borsos Mihály elhunyt közzvényes-remetei kántortanító lelkiüdvéért. A gyászszentmise után ünnepélyes szent mise volt „Te Deum”-mal, a melyen hálát adtak az Egék Urának, hogy az egyesület 25 éves fennállását megérthették s kértek a Szentlélek segítő kegyelmét, hogy jövőben még jobb kedvvel, odaadóbb buzgósággal munkálkodjanak a kath. tanügy érdekében. A szent mise után megkezdődött a vándorgyűlés, a melyen Molnár Miklós helybeli plebános tartott az Oltáriszentségről tanulságos minta-tanítást. Kovács Pongrác helybeli kántortanító a földrajzból „Magyarország határait” ismertette mesteri kezeléssel. A tanítások után Sárdi Péter, a tanítóegylet elnöke megnyitójában szomorú szívvvel emlékezik meg Borsos Mihály elhunyt kártársáról, kiemeli, hogy több éven keresztül volt az egyesület elnöke s lelkes működő tagja, hogy benne egy jó barátot, derék tanítót, a szegények és árvák pártfogóját veszítették el. A gyűlés az elnök emelkedett hangú, eszmekkel gazdag megnyitóját mely eszbenben az elhunyt kártársat megillető tisztelettel hallgatta végig s elhatározta, hogy emlékét jegyzőkönyvben is megörökíti. Ezután Hájos Miklós jobbágyfalvi kántortanító tartott tanulságos felolvasást „A madarak hasznáról”, a melyben fejtegette azt is, hogy mi módon szoktathatja le a tanító a gyermekeket a hasznos madarak pusztításáról.

A vándorgyűlés befejezése után megkezdődött a közgyűlés. Karácson Márton apátfőesperes tiszteletbeli elnök megnyitójában viszsaemlékezik ezeltől 25 évre, a mikor az egyesület megalakult, felemlíti, hogy ő egyike volt azoknak, akik az egyesület megalakításán fáradoztak s örömét fejezi ki a fölött, hogy ő, ki

ezen egyesület bölcsojénél jelen volt, most felfikarában 25 éves jubileuma alkalmával így üdvözölheti. Tartalmas és tetszéssel fogadott előnöki megnyitót után Ősch István jegyző, nagyernyei kántortanító az egylet 25 éves fennállásának történetét adta elő. A tárgysorozat következő pontja: P. Lokodi Gergely „A népoktatás története Magyarországon,“ c. alapos képszerűséggel összeállított felolvasása következett, a melyet a közgyűlés nagy érdeklődéssel hallgattott végig.

Most következett a közgyűlés legünnepélyesebb pillanata: Sárdi Péter marosszentgyörgyi kántortanítónak az egyesület derék elnökének földiszítése a „Pro Ecclesia et Pontifice“ érdemkereszttel. Karácsony Márton apát-főesperes hangsúlyozta e kitüntetés fontosságát, amely bizonyosságot tesz arról, hogy ha a tanító odaadó buzgalommal, önzetlen jóakarattal teljesíti magasabb feladatát, ime a legmagasabb helyről is elismerésben részesül s hogy valaki a tanítói pályán eredményesen működik, annak nemcsak mintatanítónak, hanem erényekben gazdag férfinak is kell lennie. Hogy a kitüntetett ily férfi, ily derék tanító, bizonyítja egész hitközsége, bizonyítja e tanítói egylet, mely őt elnökévé választotta, de leginkább bizonyítja e pápai kitüntetés. A kitüntetésre vonatkozó okmány felolvasása után, a közgyűlés lelkes éljenzése közben tüzte a közgyűlés elnöke a kitüntetett mellé az érdemkeresztet.

A gyűlés befejezése után Kovács Pongrácz k-tanító vendégszerető házában gyűltek össze társasbérdre, a mely vidám hangulatban folyt le.

— **Kérelem.** Gombos József székelykocsárdi róm. kath. haszonbérlet f. év február havában teljesen leégett. Begyűjtött gabonája, teljes gazdasági felszerelése mintegy 20000 korona értékben lett a tűz martalékává. Egy munkás élet fáradalmainak összes gyümölcsét emésztette fel a pusztító elem. A vallásos, derék család most szanandó nyomorral küzd. A nyomasztó helyzetbe jutott családfő lapunk útján fordul a nemesszívű emberbarátokhoz, kérve őket, hogy bármily csekély adománnyal segítsenek családjának siralmas helyzetén.

A beérkező adományokat nyilvánosan nyugtázzuk.

Eddig e célra Lőrincz Ferenc felvinci r. k. lelkész husz koronát küldött lapunkhoz. Az összeget Gombos József címére továbbítottuk. Segítsünk Isten nevében!

— **Pályázati felhívás.** A siketnémák budapesti állami intézetének első osztályába a legközelebbi tanévre mintegy 45 új növendék fog felvételt. Ezen kívül felvételt nyernek a megfelelő osztályokba oly siketnémák is, akik eddig valamelyik vidéki intézetben tanultak ugyan, de a kiknek szülői időközben a székesfővárosba költöztek. Végül felvételt a felsőbb osztályokba olyan gyermekek is, a kik népiskolai tanulmányaik közben siketültek meg s akik az intézetben a beszédnek jó leolvasását tanulják meg s ez úton elemi ismereteiket kiegészítik. Első sorban a Budapesten és annak környékén levő községekben lakó siketnémák vétetnek ugyan fel, de másodsorban felvételt nyernek az ország bármely helyéről folyamodó olyan siketnémák is, a kik az évi 200 kor. eltartási költséget egészen, vagy részben biztosítani képesek. A felvételt a folyamodványok beérkezésének sorrendjében fog eszközölni; miért is indokolt, hogy a szülők mielőbb küldjék be kérvényeiket. Részletes tájékoztatást és felvételi nyomtatványokat is az érdeklődőknek díjtalanul küld az intézet igazgatósága. (Budapest, VIII., Mosonyi-utca 8. sz.)

Vallás és hazafiság.

— Irta: **Pintér János.** —

Ha a mai modern társas életet, tekintet nélkül az egyes kasztokra, figyelemmel kísérjük, akkor meggyőződhetünk róla, hogy e két fogalmat: vallás és hazafiság egymással lépten-nyomon szembeállítják. Pedig az utóbbi az előbbi nem nélkülözheti.

Ám lássuk!

Mi az a vallás? Origenes hittudós szerint: A vallás isteni szikra. Isten természetfeletti ajándéka. Már most, ha a vallás csakugyan isteni szikra, Isten természetfeletti ajándéka, ami kétségtelen, akkor a vallás valóban lelki és testi életszükség. Olyan szükség van erre, mint a testnek a napi táplálkozásra, mint az életnek a levegőre, mint a növénynek a napeltető sugaraira.

Vegyük sorba a tudósokat, ezek is többnyire (nem számítva ide az atheistákat, mert ezek nem tudósok) a vallás életszüksége mellett törnek pálcát.

Vassington mondja: A vallás nélkülözhetlen alapzata az állam boldogságának, nincs abban honszeretet, ki ezt az oszlopot feldönteni akarja.

Machiavelli pedig ezt írja egyik művében: Legbiztosabb jele az állam romlásának a vallás megvetése.

De még (bár az ó-korban élt) Cicero is azt tanította. (De leg. II. 15.): Vallástalan törekvések és eszmék gyorsan döntik romba az államot.

Láthatjuk, hogy majdnem minden nagyobb író s tudós életszükségnek hirdeti a vallást. S valóban az is. Mert tény, hogy vallás nélkül nincs valódi civilizáció, e nélkül nem lehet senki jó hazafi; miként nem lehet e nélkül a népet se irányítani és vele megismertetni azon világitó fényesomót, a mely elvezeti a hazafiság és a vallás eszméinek a megismeréséhez. Ebből kifolyólag a vallást bármennyire akarják is avatlatlan kezek, avatlatlan eszközökkel szét robbantani, ne feljünk, munkájokkal célt soha nem érnek. Mit akarok mindezekből kihozni, azt, hogy aki vallástalan, az egyúttal a legrosszabb hazafi is. Miért? Mert az igazi hazafiság törvénytiszteleten alapszik. Már pedig a vallástalan törvénytisztelet nem lehet. Az ilyen nem respektálja sem az isteni, még kevésbé a polgári törvényeket.

Mi tehát voltaképpen a hazafiság? Kant bölcsepsz szerint: A hazafiság az összes szentesített honi törvények és polgári kötelek teljesítése. Már most a törvények alapforrását hol keressük? Bizonyára nem máshol, mint az isteni törvényekben. Aki ezeket megveti (már pedig a vallástalan ember megveti), az igen természetesen, megveti a polgári, vagyis a hazai törvényeket is.

Ki vonhatja ezt kétségbe?!

A hazafiságról gr. Széchenyi István pedig a következőket mondja: A valódi érdemet nem az határozza meg, ki mikép szólott, mikép írt? hanem mit szólott s írt? A tett tehát az első, a szó a második.

Bizonyos, hogy nem üres frázisokra van szükségünk, hanem tettekre. A tettek pedig szerintem a magok valódi értelmében csakis a vallásos és erkölcsös emberben nyilatkozhatnak meg. Mégis mit hallunk? Sok helyen miket hirdetnek és tanítanak? Azt, hogy minek a vallás, erkölcs; elég, ha jó hazafi vagy. Az ilyen egyének bármilyen állást töltsenek is be, vagy szellemileg bármilyen magasán röpökdenek is, nem értik, nem képesek felfogni, hogy a jó hazafiság a vallásosságban leli gyökere-

rét. Épen azért különösen az iskolákban nem elégséges csakaz egyének ápolása, hátrányára a másinak; hanem mindakettőt idejekorán be kell oltani a szívbe, ha azt akarjuk hogy ne hiába fáradjunk és hogy a magyar hazára hasznos polgárokat nyerjünk, kik úgy vallásosság, mint hazafiság szempontjából méltó utódai lehessenek a nagy elődöknek.

Rossz pedagógus az, ki csak az egyiket tartja szem előtt, addig a másikat szándékosan mellőzi. Még rosszabb az, ki tudva liberális jelszavakkal és felekezeti izgatásokkal az ifjúságot megtéveszti és a hazugság örvényébe sodorja. Pedig, hogy ez sok helyen így van, az kétségtelen.

Meggyőződésem szerint a pedagógusoknak nem az a hivatásuk, hogy rontsanak, hanem ellenkezőleg, hogy építsenek. Ne hallgassunk az önámítókra!

Nem szabad a XX. században azokat az elveket vallani, melyekért a XVIII. században rajongtak. A legtöbb nép mindig Voltaire téves ígéinek hódol, ki vakmerően hirdette: Szép a halál, de fenségesebb évszázadok múltkötésainak a rombadöntése.

Az efféle eszmék napjainkban kevésbé aktuálisak. Ma már ne a szív érzelmeinek a hatása tartson rabigában bennünket, hanem a józan észé. Hol sokat beszélnek a hazafiságról, ott keveset tesznek érte. Miért is nagyon bölcsen mondja a régi latin: Quid-quid agis prudenter agas, et respice finem!

Azért törekedjünk tehát mi is arra, hogy a hazafiság mellett híven ápoljuk a vallásos érzést is, mert csak ez esetben érhetünk el iskolánkban célt, lesz foganatja munkánkknak és szakíthatjuk majd le a fáradtságunk érett gyümölcsét — ellenben soha!

Képviselőt vállal
szalámi és hentes-árakban
 jól bevezetett zsiradékaru-ügynökség
A. SCHANIL, Wien, XVII. Hauptstr. 67.

Uruk figyelmebe!
 Egy budapesti ruhakereskedő, ki jelenleg Gyulafehérvárt 1-2 napig van, értesíti a n. é. közönséget, hogy
 Használt férfi ruhákat
 valamint
 katona ruhákat
 legmagasabb áron vesz, levélen értesítésre megjelen.
 Gyulafehérvári cím: Európa szálloda.
Goldfinger Jakab
 ruhakereskedő, Budapestről.

Sürgöny: Blaskovits Sokszorosán kitüntetve.

TEMPLOM FESTÉS. Első orszá-
gos műes-
tészeti és
iparműve-
szetiintézet.
Alapított
1887-ben

Olajba oltárkép

BLASKOVITS BÁTORI MIHÁLY

Szabadka, VII. kerület, Erdő-sor 66. szám.

A főt. papságnak bíboros hercegprímás úr ő eminenciája 67,898. szám alatt és Tolna Festetieh Tasziló gróf úr ő nagyméltósága által ajánlva. Az oktatást ő nagyméltósága Császka Gy. kalocsai érsek úr nagylelkű aldozatkészége folytán olaszországi műfestők és műmárványozóktól nyertem

Templomfestés stíluszerint, gipsz-márvány (stucco), keresztek aranyozása állvány nélkül. Templommeszelés eső által le nem mosható. **Oltárképek festése művészi kivitelben bámulatos olcsón.** Szegye-nyebb egyházaknak 25% engedmény! **Elismerő nyilatkozatok rendelkezésre bocsájtatnak**

magas centm.	50	70	96	100	125	160	180	220
korona	25.—	40.—	55.—	70.—	100.—	125.—	170.—	200.—

Egy életnagyságú arckép, mert örök becsé van és egyszersmind szabadisz, továbbá előnyös nász-, név- és születésnap, vagy egyéb alkalmi és ünnepi ajándékol szolgál. — Ezeket az arcképeket bármilyen beküldött fénykép után a legfinomabl. kivitelben készítem e

Nagysága	25×32	35×45	55×65	65×80	75×110	85×125	100×150
	18	25	40	55	95	120	180

Poichromozott fa-szobrok,
aranyozott széllel

magas centm.	50	70	90	120	140	150	160	170	180	200
korona	30.—	40.—	50.—	100.—	135.—	150.—	170.—	185.—	240.—	300.—

A Dr. SCHMIDT fő-torzs és tisztí-orvos-feje

FÜLOLAJgyógyít időszakos süketseget, fülfájást, fül- és nagyothallást, még idült esetekben is. Egyedül kapható üvege 2 frt a **Dr. ROTCSHNEK EMIL** gyógyszer-tárában. DEBRECZEN.**Egészen ingyen**● **zománczozott edényt** nem kapnak sehol, de **6** főzölábost és **6** főzöfazekot különféle nagyságban **12** darabot 1 frt. 75 kr.-ért én szállíthatok. Ingyen esomagolás utánvétel mellett.● **A többi tárgyak feltűnő olcsó árban.**

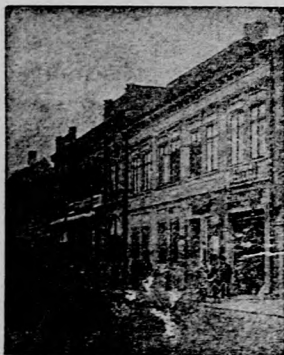
● — Árjegyzéket ingyen küldök. —

● **Kohn, gyáriraktáros, Budapest.**
VI. ker., Csengeri-utca 51.

Hirdetések jutányos árban felvételnek e lap kiadóhivatalában.

ANGSTER JÓZSEF és FIA
pécsi, kalocsai, győri és kassai székesegyházak orgona-építője. **Orgona és harmonium-gyár**
PÉCSETT.

Alapított 1867.

**Két arany, egy ezüst és egy nagy milleniumi
éremmel kitüntetve.**Ajánljuk kitűnő hangu és erős szerkezetű **crescendo orgonáinkat.** — Különösen a legújabb **légnymatu** (pneumatical) rendszer szerint épült orgonáinkat, melyek a rendkívül könnyű játékmód és regisztrálás mellett még azon nagy előnyvel is bírnak, hogy a **templom nedvessége** nincs befolyással reájuk.Legjobban bizonyítja műveink jóságát, hogy üzle-letünkben 450-nél több **új orgona mű** került ki.Raktáron kitűnő hangu **harmoniumok minden nagyságban** (155 koronától 1000 kor.-ig).Mindennemű **javitásokat, hangolásokot és át-építéseket** olcsón elvállalunk.**Árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.****Európa szálloda Gyulafehérvárt.**

Teljesen átalakítva és enováva.

Elsőrangú szálloda minden kényelemmel berendezett 30 szobával.Mérsékelt árak. ☞ Villamos világítás. ☞ Fürdő.
Telefon. ☞ Társas kocsí. ☞ Kitűnő konyha. ☞ Valódi borok.
Kőbányai sör. ☞ Előzékeny és figyelmes kiszolgálás.**Haas Vilmos, szállodás.**